Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 63 (8. 492) ◆ 1994 йил 30 май, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

ИДОРАЛАРАРО КЕНГАШ МАЖЛИСИ

28 май куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги иқтисодий ислоҳот, тадбиркорлик ва хорижий сармоялар бўйича идоралараро кенгашнинг иккинчи мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисни Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов олиб борди. Унинг таклифига кўра кенгаш таркибига республика Бош вазирининг ўринбосари, Истиқболни белгилаш ва статистика давлат қўмитасининг раиси Мурод Шарифхўжаев киритилди.

Кенгашнинг иккинчи мажлиси кун тартибига икки масала киритилди. Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш, фермер ва деҳқон хўжаликларини янада ривожлантириш бўйича ҳукумат қарори бажарилишининг бориши тўғрисидаги биринчи масала юзасидан Ўзбекистон Бош вазирининг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабеков маъруза қилди.

Мажлис иштирокчилари Президентнинг қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни аниқ мувофиқлаштириб турадиган, маҳсулот етиштиришни кўпайтириш, унинг турлари ва сифатини яхшилашга ёрдамлашадиган комиссия тузиш тўғрисидаги таклифини қўллаб-қувватладилар.

Кун тартибидаги иккинчи масала — қимматли қоғозлар бозорини шакллантириш ва фонд биржалари фаолият кўрсатишига шарт-шароитлар яратиш тўғрисида республика молия вазирининг ўринбосари Абдулла Абдуқодиров ҳамда Бош вазир ўринбосари, Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бўйича давлат қўмитасининг раиси Виктор Чжен сўзга чиқдилар.

Шундан сўнг бўлиб ўтган фикр айирбошлашда бозор муносабатларининг бу муҳим воситаларни шакллантиришга ёрдам бериши керак бўладиган қатор таклифлар билдирилди. Бунда давлатимиз қонунлари мавжуд бўлган бир пайтда ана шу фаолият соҳасида зарур ҳуқуқий ҳужжатлар ҳали ишлаб чиқилмаган. Бу олға қараб ҳаракат қилиш имкониятини бермаяпти. Ҳолбуки, корхоналарни акциялаш жараёни бошланиб кетган. Бундай шароитда қимматли қоғозларни сотиш кўлами кенгайиши ва иқтисодиётга манфаат келтириши лозим.

Президентимиз мажлисга якун ясар экан, давлатимиз ўз тараққиёт йўлининг янги босқичи раҳбарлардан ташаббус, малака, бозор муносабатларини шакллантиришдек мураккаб ишда рўй бераётган жараёнларга ҳозиржавоб бўлишни талаб қилишини таъкидлади.

«Орзу» чарм-атторлик ишлаб чиқариш бирлашмаси меҳнаткашлари турли хилдаги сумкалар ишлаб чиқариб, харидорлар таҳсинига сазовор бўлишмоқда.

СУРАТДА: бирлашманинг илғор ишчиси Дилбар Ҳасанова.

Козим Ўлмасов олган сурат.

ҚАРДОШЛИК ТАНТАНАСИ

Республикамизда ўтган Қозоғистон кунлари икки халқ, икки давлат тарихида муҳим воқеа сифатида қайд этилса ажаб эмас. Бир ҳафта мобайнида Ўзбекистон пойтахти — Тошкентда, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар марказида, юртимизнинг шаҳар-қишлоқларида дўстлик, биродарлик, қон-қардошлик тантаналари ўзгача файзу тароват билан давом этди.

Қардошлик анжуманлари, ўзаро борди-келдилар, адабиёт ва санъат декадалари собиқ СССР салтанати даврида ҳам кўп бўлган. Дўстлик, қардошлик, қондошлик борасидаги сўзларни ҳам хўп эшитганмиз. Аммо икки халқ вакилларидаги бу қадар ҳамжиҳатлик, бу қадар самимият ва илиқликни энди кўришимиз. Бу кунлар, ҳар иккала халқ учун ҳам, ўз биродарини, ўз қардошини қайтадан таниш, англаш онлари бўлди. Негаки, аввалги қардошлик анжуманларидан фарқли ўлароқ, бу галги дўстлик маросимлари ҳар иккала давлатнинг мустақиллиги ва эгаменлиги шароитида ўтди. Шу боис, улар фақат халқларимизнинг маънавий, руҳий алоқалари билан эмас, балки икки халқ вакилларининг иқтисодиёт, тадбиркорлик, ишбилармонлик борасидаги фикр алмашувлари, икки давлат раҳбарларининг ўзаро муносабатларга доир учрашув ва суҳбатлари билан ҳам айрича аҳамият касб этди. Анжуман кунлари икки томонлама муҳим ҳужжатлар ҳам имзоланди. Хуллас, республикамизда ўтган Қозоғистон кунлари икки халқ, икки давлат муносабатларини янги босқичга кўтарди, чинакамига қардошлик тантанасига айланди.

27 май куни «Туркистон» саройида Ўзбекистонда Қозоғистон Республикаси кунларининг ёпилишига бағишланган тантанали маросим бўлди. Уни мазкур анжуманни ўтказиш республика ташкилот қўмитасининг раиси, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков кириш нутқи билан очди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистонда Қозоғистон Республикаси кунлари қатнашчиларининг бир гуруҳини мукофотлаш тўғрисидаги Фармонини Президентнинг давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев ўқиб берди. И. Жўрабеков унвон ва фахрий ёрлиқ соҳибларини самимий қутлаб, мукофотларни топширди.

Республика Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев Ўзбекистонда Қозоғистон кунлари муносабати билан ўтказилган тадбирлар ҳақида ахборот берди. Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Т. Абулсеитов Ўзбекистонда Қозоғистон кунлари катта муваффақият билан ўтганини таъкидлаб, ўзбек заминида кўрсатилган иззат-икром учун ўзбек халқига, Ўзбекистон Президентига миннатдорлик билдирди.

Ўзбекистон Президенти Фармони билан мукофотланганлар номидан сўзга чиққан Қозоғистон халқ артисти Т. Жамонқулов ўзбек, қозоқ халқларининг азалий дўстлиги, хос хусусиятлари ҳақида гапирди. Алоҳида эътибор учун ўзбек халқига, Ўзбекистон Президентига олқишлар айтди.

Ўзбекистон халқ шоири Ҳ. Худойбердиева Ўзбекистонда ўтган Қозоғистон кунларининг аҳамияти, қардошлик алоқаларининг абадийлиги хусусида сўзлади.

Ўзбекистонда Қозоғистон Республикаси кунларининг ёпилишига бағишланган маросим сўнггида Қозоғистон ва Ўзбекистон санъат усталари иштирокида катта концерт бўлди.

ЎзА.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

1994 ЙИЛНИНГ 1 ИЮНИДАН МЕҲНАТ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР ВА СТИПЕНДИЯЛАРНИНГ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

1. Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида 1994 йилнинг 1 июнидан бошлаб:

иш ҳақи ўрта ҳисобда 1,5 баробар оширилсин ва иш ҳақининг энг оз миқдори ойига 70000 сўм-купон миқдорида;

фуқароларнинг солиқ олинмайдиган даромадларининг энг паст даражаси ойига 70000 сўм-купон миқдорида;

ҳозир амалда бўлган барча турдаги пенсияларнинг миқдорлари ўрта ҳисобда 1,5 баробар оширилсин ва меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори ойига 75000 сўм-купон қилиб белгилансин.

2. 1994 йилнинг 1 июнидан олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари ўрта ҳисобда 1,5 баробар кўпайтирилсин.

3. Вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари, бюджетдан пул билан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасалар, Ўзбекистон Республикасининг Ижтимоий таъминот вазирлиги меҳнатга ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткаси разрядларига мувофиқ пенсиялар, стипендияларнинг ва ходимлар мансаб окладларининг миқдорлари ўз вақтида қайтадан ҳисоблаб чиқилишини таъминласинлар.

4. Бюджетдан пул билан таъминланадиган муассасалар ва ташкилотлар ходимларининг иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни ошириш билан боғлиқ харажатлар республика давлат бюджети ва Ижтимоий суғурта жамғармаси маблағлари ҳисобидан қоплансин.

5. Мулкчилик шаклларидан қатъи назар, хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотларга мазкур Фармонга мувофиқ меҳнат ҳақини даромад манбалари қидириб топилишига қараб, даромад манбалари вақтинча етишмай қолган тақдирда эса банк муассасалари аниқ мақсад учун берадиган кредитлар ҳисобидан ошириш тавсия қилинсин.

6. Ушбу Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамасига юклатилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1994 йил 26 май.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ҚЎШИМЧА ҚИЙМАТДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ МИҚДОРИНИ ҚАМАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Мулкчилик шаклларидан қатъи назар, республиканинг хўжалик ҳисобидаги корхоналари ва ташкилотларининг иш ҳақини ошириш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтириш мақсадида:

1. 1994 йилнинг 1 июлидан бошлаб қўшимча қийматдан олинадиган солиқ миқдорини 25 фоиздан 20 фоизга қамайтириш мақсадга мувофиқ деб топилсин.

Вазирлар Маҳкамаси амалдаги қонун ҳужжатларига ўзгартиришлар киритиш тўғрисидаги таклифларни белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгашига тақдим этсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1993 йил 13 сентябрдаги 648-сон Фармонининг 7-банди ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1994 йил 26 май.

ТАКРОРЛАНМАС САНЪАТ

РЕСПУБЛИКАМИЗДА миллий дор ўйинларини ривожлантириш, такомиллаштириш ва уни тўғри йўлга қўйиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ташаббуси ва саъй-ҳаракатлари билан «Цирк» таҳририяти мутасаддилари телефестиваль учун суратга олиш ишларини бошлаб юборишди.

Дастлабки тасвирлар Фарғона вилоятининг дорбозлар сулоласини бирлаштириб, уларнинг азалий ва ноёб санъати билан бирга халқимизнинг қадимий урф-одатларини, маросимларини театрлаштиришдан бошланди.

Маълумки, дор санъати жуда ноёб. Лекин у ниҳоятда ранг-баранглиги билан ҳам қадимдан маълум ва машҳур бўлиб келмоқда.

Дор санъатининг ниҳоятда қалтис ўйинлари ҳам борки, уни фақат юраги бардошли томошабинларгина кўра олиши мумкин. Ана шу жиҳатлари билан ҳам у бениҳоя қадрлидир.

— Республикамизда дор ўйинларини тўғри йўлга солиш учун хайрли ишлар бошланганини кўриб, ўзимда йўқ хурсанд бўлдим, — деди дорбозлар сулоласининг вакилларидан бири Анвар Қурбонов, — бизнинг бу такрорланмас санъатимизни хорижий мамлакатларда ҳам тарғиб этилса ўйлайманки, у ҳеч қачон томошабинни эътибордан қолдирмайди.

Ўктам ҲАЙДАВОЛОВ.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Буюк Британия Бош вазири Жон Мейжор Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга Буюк Британия савдо-саноат компаниялари вакилларининг мамлакатимизга ташрифи муносабати билан мактуб йўллади.

● Германиянинг Йена шаҳридаги «Йеноптик ГМБХ» фирмаси бошқаруви раиси доктор Лотар Шпэт Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовдан олган мактубига қизғин ташаккур изҳор этди.

● Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Буюк Британия савдо ва саноат делегацияси аъзолари Фарғона, Андижон ва Самарқандда бўлди.

● «Электрон ҳисоблаш машиналари учун яратилган дастурлар ва маълумотлар базаларининг ҳуқуқий ҳимояси тўғрисида» Ўзбекистон Республикасининг Қонуни амалга киритилди.

● Сурхондарё вилоят фаолларининг йиғилишида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Олий Кенгаш XV сессиясида сўзлаган нутқида ўртага қўйилган масалалар муҳокама этилди.

● Республика валюта биржасида навбатдаги савдо бўлиб ўтди. Унда 5 миллион АҚШ доллари сотилди. АҚШ бир долларининг қиймати 4172 сўм-купон бўлди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Бугун Россия Президенти Борис Ельцин Татаристонга келади. Икки кунлик сафар давомида у Кама автомобиль заводида бўлади, жиноятчиликка қарши кураш бўйича кенгашда иштирок этади, маъмуриятлар раҳбарлари билан учрашади.

● Эртага Украина Олий Кенгашининг Қрим Олий Кенгашига Қримни мустақил давлат деб эълон қилган Конституцияни тиклаш тўғрисидаги қарорини қайтадан кўриб чиқиш учун белгилаган ўн кунлик муддат тугайди. Бу масала эртага Украина Олий Кенгашининг ёпиқ мажлисида муҳокама этилиши мўлжалланмоқда.

● Шу йил бошидан бери Россияда ишсизлар сони 1,4 бараварга кўпайган. Мамлакат иш билан бандлик федерал хизматининг маълумотларига кўра, 1 майга келиб Россияда 1 миллион 180 минг ишсиз бўлган.

● Украина Президенти Леонид Кравчук Чернобиль атом электр станциясида бўлди. У бу атом электр станцияси ҳозир пишиқ-пухталиги ва шунинг учун ундан фойдаланиш давом этишини маълум қилди. Маълумки, хорижий мутахассислар Чернобиль атом электр станциясини бекитиш керак, деган хулосага келганлар.

● Россиянинг олтин заҳираси ҳозир 300 тоннани ташкил этар экан. Бундан қирқ йил муқаддам эса Россияда 2 минг тонна олтин заҳира бўлган.

● Эртадан бошлаб «Останкино» телекомпанияси Мексиканинг «Ёввойи атиргул» кўп серияли фильмини намойиш эта бошлайди. Унда бош ролни машҳур Вероника Кастро ижро этган.

● Чечен Республикасининг Президенти Жохар Дудаевга суиқасд уюштирилди. Унга ҳамроҳ бўлган республика ички ишлар вазири ва яна бир неча юқори мартабали раҳбарлар ҳалок бўлишди. Жохар Дудаевнинг ўзи соғ-саломат қолган.

ХОРИЖДА

● Венгрияда бўлиб ўтган сайловларда социалистик партия энг кўп овоз олди. Эндиликда бу партия якка ўзи ҳукумат тузиш имконига эга бўлди.

● Канадада яна олий жазони тиклаш мўлжалланмоқда. Бу мамлакатда 1976 йилда ўлим жазоси бекор қилинган эди. Сўнгги пайтда Канадада ҳам жиноятчилик, айниқса, унинг оғир турлари авж олаётганлиги сабабли бу жазони яна тиклаш юзасидан референдум ўтказиш кўзда тутиляпти.

● Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Муножот Йўлчиева билан Шавкат Мирзаев Германияда ўтказилган «Ўзбекистоннинг бугунги ҳаёти ва мусиқаси» деб аталувчи кўклам фестивали доирасида қатор шаҳарларда ўзбек мумтоз мусиқаси намуналаридан ижро этдилар.

ЎЗБЕКИСТОН ҲАҚИҚИЙ ТЕННИС МАМЛАКАТИГА АЙЛАНАДИ

PRESIDENT CUP UZBEKISTAN INTERNATIONAL TENNIS TOURNAMENT TASHKENT 1994

БУГУН «Юнусобод» спорт-соғломлаштириш мажмуида Ўзбекистон Президенти Кубоги учун халқаро теннис мусобақаларининг тантанали очилиш маросими бўлади.

Куни кеча ушбу йирик спорт тадбири олдидан спорт журналистлари, теннис мутахассислари иштирокида илк матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Унда Кубокка тайёргарлик ишлари, унинг ташкилотчилари, иштирокчилар учун яратилажак шарт-шароитлар ва маданий дастур ҳақида сўз борди.

—Бизнинг асосий вазифамиз Ўзбекистондаги теннис мусобақалари орқали соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш, кишиларни оммавий спорт билан янада яқиндан ошно қилишдир, — деди йиғилишни очар экан Ўзбекистон Республикаси теннис федерациясининг раиси, республика Соғлиқни сақлаш вазири Шавкат Каримов. Аминманки, бир неча йиллардан сўнг Ўзбекистон ҳам ҳақиқий теннис мамлакатига айланади. Президент Кубоги турнири Александр Песов, Сасон Какшури каби тажрибали, ўз ишининг усталари ташкилотчилигида жаҳон андозалари даражасида ўтади.

Сўнг ташкилий комитет аъзоси, турнир ҳомийларидан бири, швейцариялик ишбилармон Сасон Какшури сўз олиб, барча қатнашчиларга омад тилади. О. Огородовнинг «Челленжер» мусобақалари ғолиблари қаторидан ўрин олишига ишонч билдирди.

Йиғилиш охирида спорт журналистларини қизиқтирган саволларга Ш. Каримов, С. Какшури, турнир директори Ян Фроман ҳамда ташкилий комитет аъзоси Анвар Жўрабоевлар батафсил жавоб қайтаришди.

Дамир ИСЛОМОВ.

БУГУН АСОСИЙ МУСОБАҚАЛАР БОШЛАНАДИ

ЎТГАН шанба, якшанба кунлари «Юнусобод» спорт-соғломлаштириш мажмуининг марказий теннис кортида Президент Кубогида қатнашиш учун 22 катта ракетка устаси иштирокида саралаш мусобақалари бўлиб ўтди. Унда ўзбекистонлик Ғ. Раҳматуллаев, Ф. Ғуломов, У. Раҳматуллаев, В. Куценко, К. Томашевич, А. Маҳкамов, А. Иванов каби бир нечта ёш, умидли теннисчилар ҳам беллашган бўлсаларда, бироқ ғалабани энг кучлилар қўлга киритишди. Яъни А. Меринов (Россия), В. Габричидзе (Грузия), С. Нотебум (Голландия) ва Я. Вайнцирль (Германия)ларга омад кулиб боқди.

Улар Президент Кубоги асосий тур мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритдилар.

Бугун бошланадиган энг кучлилар беллашувида иштирок этадиган 22 теннисчи сафида ҳамюртларимиздан О. Огородов, Д. Томашевич ва Т. Ғаниевларнинг ҳам борлигини қувонч билан таъкидлаб ўтиш ўринли.

Даврон ИСМОИЛОВ.

* Футбол

ЖАКАРТАГА ЙЎЛЛАНМА—ҚОЗОҒИСТОНЛИКЛАРДА

ТОШКЕНТДА футбол бўйича сентябрь ойида Жакартада ўтадиган жаҳон чемпионати саралаш ўйинларига йўлланма берадиган ёшлар ўртасидаги турнир ниҳоясига етди.

Қизғин курашлар остида ўтган бу футбол турнирида Қозоғистон терма командаси ғолиб бўлди. Иккинчи ўринни Ўзбекистон, учинчи ўринни Туркманистон ёшлари эгаллашди. Шундай қилиб, Жакартадаги финал ўйинларида қатнашиш ҳуқуқини берадиган йўлланма қозоғистонлик футболчиларга насиб этди. Улар ғолиблик совринини билан бирга Акмал Икромов тумани ҳокимлигининг ҳам совғасини олишга мушарраф бўлдилар.

Футбол турнирининг ёпилиш маросими ҳам байрамона руҳда ўтди. Унинг ёпилиш маросимида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Муҳаммаджон Қорабоев, Ўзбекистон Республикаси жисмоний тарбия ва спорт давлат комитетининг раиси Собир Рўзиев, Осиё футбол конфедерациясининг вице-президенти Жорж Жозеф, Тошкент шаҳар Ҳокимининг ўринбосари Шуҳрат Жалиловлар қатнашишди. Улар футболчиларга ва чарм тўп ишқибозларига омад тилашди.

ҒОЛИБЛАРГА МУКОФОТ

ЯҚИНДА пойтахтнинг Ҳамза тумани ҳокимлиги ҳамда Ёшлар Иттифоқи ташкилоти ташаббуси билан туман ҳудудида футбол мусобақалари ўтказилди. Беллашувда тумандаги энг йирик ишлаб чиқариш корхоналаридан — жами 16 жамоа қатнашди. Улар икки гуруҳга бўлиниб тўп суришди.

Айниқса финал ўйинлари бўлиб ўтган тиббиёт олийгоҳининг ўйингоҳи ишқибозлар билан тўлиб кетди. Кескин курашлар остида ўтган бу учрашувда «Тошқишлоқмаш» жамоаси биринчи ўринни, туман солиқ инспекцияси жамоаси иккинчи ўринни ва «Тошкентвино» жамоаси учинчи ўринни эгаллашди.

Наврулла ҲАМРОЕВ.

* Шахмат

ҲАМШАҲАРЛАРИМИЗ МУВАФФАҚИЯТИ

РЕСПУБЛИКА шахмат-шашка клубида шахмат бўйича аёллар ўртасида 52-Ўзбекистон чемпионати ўйинлари ниҳоясига етди. Бир ой давом этган мусобақаларда 13 имкониятдан 11 очко тўплаган бухоролик спорт устаси Ольга Ким Ўзбекистон чемпиони фахрий унвонини қўлга киритди. Шуниси қувонарлики, қолган барча совринли ўринлар ҳамшаҳарларимизга насиб этди. Жумладан, 13 имкониятдан 9,5 очко жамғарган Лидия Малиничева кумуш нишонининг соҳибаси бўлиш билан бирга спорт устаси талабларини ҳам бажарди. 3—4-ўринларни ҳам 8,5 тадан очкога эга тошкентлик спорт усталигига номзодлар Надежда Репрун ва Ирина Горшковалар ўзаро бўлишиб олишди.

Чемпионат ғолибларига «Экономика и жизнь» газетаси томонидан ажратилган пул мукофотлари, олтин, кумуш, бронза нишонлар ҳамда республика ва шаҳар жисмоний тарбия ва спорт комитетларининг совринлари, фахрий ёрлиқлар топширилди.

Шахмат мухлисларига шуни эслатиб ўтиш жоизки, 8 июндан республика шахмат-шашка клубида «Тошкент ёзи» оммавий шахмат фестивали бошланади. Унда барча хоҳловчилар қатнашишлари мумкин.

Ўткиржон ЭШМУРОДОВ.

ХАЛҚАРО ЭКОЛОГИЯ ВА САЛОМАТЛИК «ЭКОСАН» ЖАМҒАРМАСИНИНГ РЕСПУБЛИКА АҲОЛИСИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Азиз юртдошлар!

Турон кенгликларида шарқона гўзалликка эга бўлиб, яшнаб келаётган Ўзбекистон бугунги кунда катта ўзгаришлар даврини бошидан кечирмоқда. Кўп минг йиллик тарихга эга бўлган юртимиз ободончилик, бунёдкорлик борасида ажойиб анъаналарга эга. Қуръону ҳадисларда қонун даражасида белгиланиб, кексаларимиздан бизга мерос бўлиб қолаётган тозалик, ободончиликка интилиш каби фазилатларни янада камол топтиришимиз лозим.

Ўзбекистон ҳукумати ва раҳбарияти томонидан халқимизнинг сиҳат-саломатлигини яхшилаш, атроф-муҳитнинг софлигини сақлаб қолиш, экологик муаммоларни ҳал қилиш борасида эътиборга молик ишлар амалга оширилмоқда.

Аммо ўн йиллар давомида олиб борилган бир томонлама технократик сиёсат туфайли минтақамизда бирмунча мураккаб ижтимоий ва экологик муаммолар юзага келганлигини эътироф этиш керак.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг юксак минбаридан туриб жаҳон аҳли эътиборини минтақамиздаги экологик муаммоларга қаратган республикамиз Президенти Ислом Каримов Олий Кенгашнинг кейинги сессиясида ҳам ободончилик борасида қилинадиган ишлар нақадар муҳимлигини яна бир карра таъкидлаб ўтганлиги бежиз эмас. Зеро, халқнинг соғлиғи, миллатнинг келажаги юртнинг ободлигидан, сувнинг тозалигию ҳавонинг мусаффолигидан, она заминнинг қандай эъзозланишидан бошланади, десак хато бўлмайди.

Шу сабабли сизу бизни ўраб турган бутун борлиқни эъзозлаш, авайлаб-асраш, унинг табиийлигини сақлаб қолиш, айниқса тупроқ сифатини биологик усуллар билан яхшилаш, Орол денгизи ва Оролбўйи минтақасидаги экологик ҳалокатни имкон қадар тўхтатиш, саноат ва рўзғор чиқиндиларини зарарсизлантириш ва қайта ишлашни йўлга қўйиш ҳар биримизни наслимиз тақдири учун безовталикка чорловчи масалалардир. Шундай замонда ҳамма муаммони ҳал қилишни биргина ҳукумат зиммасига юклаб қўйиб, бошқаларнинг хотиржам юриши инсофга ҳам, ахлоққа ҳам тўғри келмайди. Бундай улуғ, қийин ва шарафли масъулиятдан ҳеч қачон четда турмаган «Экосан» жамғармаси элимизга камарбаста, дармон бўлиш мақсадида «Тоза сув», «Тоза ҳаво» ва «Экология ва саломатлик» дастурларини ишлаб чиқиб амалга оширмоқда.

Азиз ватандошлар!

5 июнда курраи заминимизда халқаро атроф-муҳитни муҳофаза қилиш куни нишонланади. Биз бу кунни шу йилнинг 1 июнидан бошланиб, 10 июнигача давом этадиган «Экология ва саломатлик ўн кунлиги» билан нишонлашни таклиф қиламиз. Ўн кун давомида ҳудудлар, кўчалар, истироҳат боғларини ободонлаштириш, ариқ-зовурларни тозалаш мақсадида ҳашарлар ўтказилади. Айрим фуқаролар ҳашар кунлари жамғарма ҳисобига бир кунлик иш ҳақларини ўтказиш истагини билдирдилар. Тушган бу маблағ экологик танг аҳволдаги ҳудудлар аҳолисини тоза сув билан таъминлаш дастурларини бажаришга, канализация ишларига, аҳолини дори-дармон билан таъминлаш ва унга тиббий хизмат кўрсатиш, жойларда экологик муаммоларни ҳал қилишга сарфланади. Бундай истакка қўшилишни ният қилган, эл-юрт тақдирига бефарқ қарамовчи барча ватандошларимизга олдиндан миннатдорлик билдирамиз.

Бу ишда жамғарма бўлинмалари ва бошланғич ташкилотларининг маҳалла қўмиталари билан биргаликдаги куч-ғайратлари ва ҳаракатларига катта умид қиламиз. Ҳар бир ҳовлида, кўчада, маҳалла, туман ёки шаҳарда аниқ иш кўлами белгилаб олиниши лозим. Умуман уйимизни, остонамизни, кўчамизни озода, саранжом-сариштa тутишга интилайлик. Тозалик бор жойда соғлиқ ва саломатлик, унумдорлик ва барака, яхши кайфият бўлишини унутмайлик.

Ўқув юртларида, маданият ва санъат саройларида, телевидениеда, радиода «Инсон ва унинг атрофидаги табиий муҳит», «Рассом ва табиат», «Экология ва саломатлик» ва бошқа мавзуларда расмлар, суратли материаллар кўргазмалари, эшиттиришлар тайёрлаш, спектакллар ва фильмлар намойиш қилишни ташкил этиш айни муддаодир.

Биз ўзимизнинг узоқ ўтмишимиздаги ибратли анъаналаримизни, урф-одатларимизни, ота-боболаримизнинг доно панд-насиҳатларини эслашимиз ва уларни ҳурмат қилиб, кундалик ҳаётимизда қўллашимиз лозим.

Ҳақиқий инсон ҳеч қачон яшаб турган жойига, атроф-муҳитга, табиатга ва жонзотларга озор бермайди, она-заминни муқаддас билиб, уни эъзозлаб, ҳар бир қаричидан оқилона ва унумли фойдаланади.

«Экология ва саломатлик ўн кунлиги» ёш, мустақил Ўзбекистоннинг буюк келажаги йўлида қилинаётган хайрли ишлардан бири бўлади деб умид қиламиз.

«Тошкент оқшоми» газетасининг иловаси
№ 37

ТАБИАТ ва ИНСОН

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ КОМИТЕТИНИНГ САҲИФАСИ

ШАБНАМ

Майсаларда терилган маржон,
Товланади марварид шабнам.
Гўё замин оҳига осмон,
Кўз ёшидан қўйибди малҳам.
Сукут, тонгги сукут ҳукмрон,
Юракларга инади титроқ.
Сукут асли сассиз ғалаён,
Олам узра чалар қўнғироқ.
Шабнамларга чўмилган замин,
Назаримда бахтиёр бола.
Келажакка бўлгин деб амин,
Ўзин бизга этган ҳавола.
Тўйиб-тўйиб оламан нафас,
Вужудимга соф куч киради.
Бир покиза туйғулар, абас,
Томиримда чопиб юради.
Туйғу покми шабнам мисоли
Ё лаҳзалик жунбуш эканми!

Бор мавжудот — яшаш тимсоли,
Қалбимизга шафқат экканн.
Майсаларда биллур исирға,
Ялтирайди марварид шабнам.
Қуёш нури ёниб югурса,
Ташналиги қонади шу дам.
Ҳар қадамда эт мени писанд,
Босма дея илтижо этди.
Изларимга кўз ёши монанд,
Майсалардан тўкилиб кетди.
Изларимда майсалар қадди,
Хокисордай букилиб кетди,
Қарадиму юрагим худди,
Чок-чокидан сўкилиб кетди.
Майсаларга инган томчилар,
Табиатнинг нидоси эрур,
Шуурларга тиғдек санчилган,
Илтижоли садоси эрур,
Табиатнинг кимки бардошин,
Кўрай деса шабнамга боқсин.
Табиатнинг кўзда ёшини,
Артмоқ бўлган қалбларга таҳсин.

Темур УБАЙДУЛЛО.

«ШАҲАРЛАРАРОАВТОТРАНС» ишлаб чиқариш бирлашмасининг автотранспортдан фойдаланиш комбинати (ТошАТФК) 1965 йилда собиқ 56-автокорхона асосида ташкил топган. Чирчиқ дарёсининг чап қирғоғида, шаҳар ахлатхонаси ўрнида «Шкода» ва «Прага» маркали чех автомобилларининг 100 тасига мўлжалланган собиқ автокорхона бугун «МАЗ» ва «КаМАЗ» маркали замонавий автомобилларнинг 350 тасига, юксак ускуналашган таъмирлаш устахонаси, ходимларнинг саломатлигини тикловчи шифохона, иссиқхона, балиқ хўжалиги ва катта мевазорга эга.

1970 йилда янги ишлаб чиқариш ва маъмурий бинолар қурилиб, ишга туширилди. Корхона ҳудудига ниҳоллар экилди, асфальтланди, суғориш тармоқлари бетонланди, электр ёритгичлари ўрнатилди.

Сўз—мутасаддиларга

ҲАЁТИМИЗ ЧАМБАРЧАС БОҒЛАНГАН

1979 йилдан атроф-муҳит ва дарё ёқаси, 7 гектар ташландиқ ерларни ўзлаштириш ҳисобига янада кўкаламзорлаштирилди. «Автомобилчи» оромгоҳ-шифохонаси қурилди. Шундай қилиб, дарё бўйи ҳақиқий оромгоҳга, мевазор-узумзорга ва гулзорга айлантирилди.

Корхона билан дарё ўртасида кенг муҳофаза ариғи мавжуд. Бошқа вилоятлар ва минтақалардан келадиган машиналарни ювганда ифлос сувлар дарёга тушмаслигини таъминлаш мақсадида махсус майдонча қурилди. Таъмирлаш биноларини, турар жой ва бошқа иншоотларни иссиқлик ва иссиқ сув билан бир меъёрда таъминлаш мақсадида табиий газ билан ишлайдиган қозонхона қуриб ишга туширилди.

Тошкент АТФКининг табиатни муҳофаза қилиш фаолиятининг негизи атроф-муҳитни жорий меъёрида ва талабларни сўзсиз амалда бажаришга йўналтирилган бўлиб, автотранспортнинг табиатга салбий таъсирини чеклаш, ёнилғи-энергетика заҳираларини тежаб ишлатишга ҳам қаратилгандир.

Табиатни муҳофаза қилишнинг яна бир омили ҳаракатдаги таркибни техник жиҳатдан доим соз бўлган ҳолда ишлатишдадир.

АТФК машиналарни механизациялашган ювиш ускунасига ва сувни қайта ишлатиш тизимига эга. Ишлатилган сувларни нефть маҳсулотлари ва бошқа чиқиндилардан тозалаш, тиндириш мосламалари бор ва улар махсус машиналарда олиб чиқиб кетилади. Бу чоралар ишлатилган сувни қайта ишлатиш имкониятини беради.

Сел оқимлари ва асфальтни ювганда пайдо бўлган сувлар махсус тиндиргичлардан ўтказилади. Машиналар турадиган жойга фақат созланган автомобиллар қўйиш ҳисобига улардан нефть маҳсулотларни оқиб тушишига йўл қўйилмайди.

Одатдан ташқари бўлган энергия манбаларидан фойдаланиш дастури асосида ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун сувни қуёш билан иситиш ускуналаридан баҳраманд бўлинмоқда.

Атмосферага машиналардан чиқадиган зарарли моддаларни меъёрдан ортишига чек қўйиш мақсадида ҳар йили махсус сайёр лаборатория билан шартнома тузилади. Бир ойда 4 марта текширишлар ўтказилади. Ҳайдовчиларга маълумотномалар берилади. Бу ҳужжат уч ойгача кучга эга бўлиб, транспорт воситаларидан фойдаланишга рухсат этади. Шу тадбирларни амалга ошириш учун 1993 йилда 265 минг сўм-купон сарф этилди.

Корхонада дизель моторларнинг ёнилғи мосламаларини таъмирлаш ва уларнинг бир меъёрда ишлашини текширадиган «КИД—2» назорат ускунасининг натижалари рўйхатга олинади.

1-техник кўриги ўтказиш жойида агрегатлардаги мойлар алмаштирилганда улар бир жойга йиғиб, сўнгра нефть базасига жўнатилади.

Автокорхонада бажарилаётган табиатни муҳофаза қилиш чоралари мажмуаси атроф-муҳитни сақлаш учун шароит туғдиради.

Табиат муҳофазаси учун фойдаланиладиган жамғармаларнинг ўртача миқдори 1993 йилда 52.079 минг сўм-купонни, жумладан сувни тежаш ва ундан оқилона фойдаланишда 45.290 минг сўм-купонни ташкил этди. Шундан сувни қуёш нури билан иситиш тизимига — 40.000 сўм-купон керак; машиналарни ювиш жойидаги уч табақали тиндириш ҳавзаси 1290 минг сўм; сел оқизиш йўлига нефть маҳсулотларни йиғиш ускунаси 500 минг сўм-купонни ташкил этди.

Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш учун эса 5789 минг сўм-купон ажратилган. Шундан атмосфера муҳофазасига — 275,4 минг сўм-купон, АТФК ҳудудини ва атрофни кўкаламлаштиришга — 15.000 минг сўм-купон, сув заҳирасини тежашга — 725 минг сўм-купон, АТФК иншоотларини кимёвий йўл билан тозалаш ва зарарсизлантириш ишларига — 215 минг сўм-купон, ёнилғи қуйиш ускуналарини созлашга — 9,9 минг сўм-купон, сувдан оқилона фойдаланиш режаларини «Ўзавтотранстехника» илмий-ишлаб чиқариш бошқармаси тузгани учун — 500 минг сўм-купонни ташкил этди.

Табиат билан инсон ҳаёти чамбарчас боғланган. Буни комбинатимизнинг барча ходимлари, ишчи-хизматчилари яхши тушуниб етадилар. Бундан буён ҳам ижобий ишларимизнинг салмоғини орттириб бораверамиз.

А. АКОПОВ,
Тошкент автотранспортидан фойдаланиш комбинати бош муҳандиси.

Хушхабарлар

КЎНГИЛ ҚУВНАЙДИ

⊙ Мотор заводида йилига 18 минг кубометр чиқинди сувни қайта ишлаб, тозалаб берадиган тизим ишга туширилди. Чирчиқ дарёсига йилига салкам 48 минг кубометр чиқинди, оқава сувлар тушишига барҳам берилди, шунча тоза сув иқтисод қилинади.

⊙ «Тошкент қишлоқ хўжалиги машинасозлиги» ишлаб чиқариш бирлашмасида йилига 311 минг кубометр саноат оқава сувларини тозаловчи иншоот, 97 минг кубометр сувни қайта ишлаб берувчи тизим иш бошлади. Шу тариқа Салор каналига тушадиган чиқиндилар 97 минг кубометрга камайди.

⊙ «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасида иккита индукцион печни қайта ишланган сув билан таъминловчи тизим қуриб битказилди. Шаҳар канализациясига ташланадиган чиқинди сувлар 50 минг кубометрга камайди; компрессор цехида бир миллион кубометр, автомобилларни ювиш жойида ҳам 70 минг кубометр ифлосланган сувларни тозаловчи қурилмалар тикландики, унинг оқибатида шунча тоза сув иқтисод қилинади.

⊙ Тошкент экскаватор заводида термопласт автоматлар участкасида 8 минг кубометр чиқинди сувни тозаловчи қурилма тикланди. Салор канали шунча ифлос оқавалардан халос бўлди.

⊙ «Алгоритм» ишлаб чиқариш бирлашмасининг гальваник цехида оқава, ер ости, ифлосланган сувларни тозаловчи иншоотни созлаш ишлари ниҳоясига етказилди.

⊙ Лак-бўёқ заводининг 10-цехида ишлатилган, ер ости сувларини сариқ темир оксидли бўёқдан тозаловчи қурилма ишлаб чиқаришга жорий қилинди.

⊙ «Мелодия» хўжалик ҳисобидаги ишлаб чиқариш бирлашмасида сувни совутадиган станцияни қуриш ишлари жадал олиб борилмоқда. У ишга тушгач Салор каналига йилига 409 минг кубометр чиқинди сувлар ташланиши барҳам топади.

⊙ Тошкент ҳайвонот боғида канализация билан боғланган насос станцияси ишга тушди. 40 минг кубометр чиқинди энди Салор каналига ташланмайди.

⊙ Шунингдек резина-техника заводида салкам 45 минг кубометр; «Тошкентйўловчи» станциясининг вагонлар деносида салкам 22 минг кубометр; Наримонов темир-бетон буюмлари тажриба заводида салкам 21 минг кубометр чиқинди сувларни қайта ишлаб берувчи иншоотлар ишга туширилди. Натижада шунча чиқиндилар шаҳримизнинг Салор, Бектемир каналларига туширилмайдиган бўлди.

Тоҳир ЙЎЛДОШЕВ.

ЭРМАТ ака бир ой эмас, икки ой эмас, роса икки йилга яқин бетоб ётди. Уни ўғиллари олиб бормаган дўхтиру табиб қолмади. Дастлаб тузалиб кетарман, деди. Кейин ошқозонида хавфли ўсма борлигини билиб кўзига ёш олди. Тақдирига тан берди, шекилли, уни кўргани чиққанларга «Ҳа, энди пешонамда бор-да», деб нолишни ҳам унутди.

Худонинг қудратини қарангки, баҳорда Эрмат акага дармон кира бошлади. Ҳовлидаги токларни сўриларга тарайдиган, мевали дарахтга шакл берадиган, баъзан кетмон олиб, кўчатлар тагини юмшатадиган бўлди...

У турмушнинг кўп аччиқ-чучугини тотган. Бир пайтлар дала бўлган Бешқайрағочга биринчилардан чайла қуриб кўчиб келган, колхозда монтёрлик қилган. Ўзи ғишт қуйиб, ўзи уй қурган. Раҳматли онаси Ҳабиба опоқи бошчилигида топганини йиғиб-териб уйланган. Кеннойимиз Ҳакима опа билан бир-биридан ақлли уч ўғил, икки қиз ўстирган. Болаларимнинг роҳатини кўраман деб оёқ узатиб ётиш унга бегона эди.

Лирик лавҳа

МАНГУЛИК ДАРАХТИ

Назарбекда ёрдамчи хўжалик бор. Эрмат ака Боқиев шу ердаги қирларга сув чиқариб, деҳқончилик қилди. У ҳар куни эрталаб эски «Москвич»ига ўтирволиб, даласига келар, тол тагидаги чайласида кийим алмаштириб, зовур бўйига, насос олдига тушарди. Бирпасдан кейин моторнинг тариллаган овози эшитиларди.

Эрмат ака ўз деҳқончилигидан ортиб, хўжаликнинг бошқа экинзорларига ҳам сув чиқариб берарди. Шунга яраша ҳурмат-эътибор қозонганди.

Деҳқончилик унга касб эмас, яшаш тарзи эди. Демакки, касбни ўзгартириши мумкину, лекин деҳқончилик қилмай туролмасди. Шунинг учун маҳаллада бирон тўйми, маъраками бўлса танишларига дарров ўз экинлари қандай ҳосил бергани, аллақайси жойда туппа-тузук ҳосил олинаётган токзорни йўқ қилишгани, умуман, деҳқончилик машаққатлари ҳақида қуюниб гапирди. Далага эрта кетиб кеч қайтди. Шу тариқа умрининг олтмишдан ошиғини яшади. Ва бир кун тўшакка михланиб қолди...

Касалхонадан охирги марта қайтганида ҳол-аҳвол сўрагани чиқдим. Каравотда осмонга қараб ётганича бирма-бир ҳаммани сўради. Ажабки, унинг гапларида на янглишиш ва на бир саросима бор эди. Шунда дардни берган худо сабр-тоқатни ҳам беради, деган гап қанчалик тўғрилигига яна бир бор ишонч ҳосил қилдим.

— Нима янгиликлар бор? — деди у ҳамон шифтдан кўз узмай.

— Тинчлик, — баттар ажабландим. — Ҳосил йиғишяпти, экин экишяпти. Деҳқонни биласиз, тинмайди.

— Ҳа, умр ўзи қисқа. Тинмаган маъқул. Мана, мен энди... кетаман шекилли. — Кўнгли бузилди унинг.

— Қўйинг, унақа деманг. Ҳали худо хоҳласа тузалиб кетасиз. Ўша далангизга чиқамиз. Чайлада ўтирволиб, гурунглашамиз. Тўрқовоқда беданалар сайрайди, экқан полизингиз пишиб, тарс-тарс ёрилади.

Эрмат ака «қайдам» деди шикаста овозда.

Бу, менинг у билан охирги кўришишим экан. Ҳафтадан кейин уни сўнгги йўлга кузатдик.

Йигирмаси ўтмаёқ жойи жаннатда бўлгурнинг тадбиркорлиги ҳақида икки гап эшитдим. Биринчиси шуки, Эрмат ака танига сал мадор кирган пайт ўғилларини чақириб, ўзини қабристонга олиб боришларини сўрабди. Тош босган бир жойни кўрсатиб, мени шу ерга қўясизлар депти-да, ўша ерни тозалаттириб, атрофига мевали дарахтлар эктирибди, ўриндиқлар қўйдирибди.

Иккинчи тадбиркорлиги бундай: соғаймаслигига кўзи етгач эрта баҳорда ҳовлида ўрику ҳурмо, олмаю анорнинг энг яхши кўчатларини етиштирибди. Етиғлик одам бирон жойга боролмаса бу ишларни қандай қилдийкин? Беморни кўргани келганлар албатта, ҳўл меванинг энг яхшиларини келтиришади. Уларнинг уруғи кўчат етиштириш учун етарли эди. Навбатдаги йилда Эрмат ака ўғил-қизларига мендан эсдалик бўлсин, деб уларга шу кўчатлардан берибди.

Фарзандлар учун булар тилладан ҳам қимматроқ эди. Тилла эҳтимол, йўқолар, лекин дарахтлар ҳар йили мева бериб, Эрмат аканинг ўғилу набиралари, агар кўчати кўпайтирилса бутун авлодларига ота-боболари хотирасини эслатиб турса, ажаб эмас.

Абдусаттор ҲОТАМОВ.

◆

Гул — ҳаётимизни гўзаллаштирадиган, қалбимизга қувонч уруғларини сепадиган неъматдир. Шу сабабли гулни севмаган, ҳовлисида гул ўстирмаган киши топилмайди. Ушбу суратда кўриб турганингиз қизларнинг юзларидаги қувонч гуллардан кўчган бўлса, ажаб эмас.

Козим Ўлмасов олган сурат.

◆

«ЭКОСАН» УФҚЛАРИ

БУНДАН роппа-роса икки йил илгари тузилган «Экосан» Халқаро экология ва саломатлик жамғармаси халқ саломатлиги ва экология тозалиги борасидаги катта-катта тадбирларнинг ташкилотчиси бўлиб, эл назарига тушди. Нафақат бизнинг жумҳуриятимизда, балки хорижда ҳам зиёлилар, олимлар, кўзга кўринган раҳбарлар «Экосан»га аъзо бўлиб, у олиб бораётган хайрли ишларда иштирок этишга интилмоқдалар.

«Экосан» жамғармасининг Тошкент шаҳар бўлимининг очилганига ҳам ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамай, «Экосан»нинг бўлинмалари ва бошланғич ташкилотлари тез кўпаймоқда. Бунга асосий сабаб пойтахтдаги корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг «Экосан»ни дадил қўллаб-қувватлаб чиқаётганликлари дейиш мумкин. «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси, «Ўзпластитал» қўшма корхонаси, қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Шарқ гули», «Тошкент сут комбинати» жамоаси «Экосан» жамғармасининг ташаббуси билан бўлаётган тадбирларни чуқур тушуниб, уни қўллаб-қувватламоқдалар.

«Экосан» жамғармасининг шаҳримиздаги мактабларда бошланғич ташкилотлари тузилаётганлиги болаларни Ватанга, унинг табиатига, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига муҳаббат руҳида тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга бўлиши табиийдир. Сергели тумани халқ таълими бўлимининг ташаббуси ва бевосита ёрдами туфайли тумандаги барча мактабларда «Экосан»нинг бошланғич ташкилотлари тузилди. Энди эса у мактабларда табиат бурчаклари, турли экология тўгараклари ташкил этиш ва табиат қўйнига саёҳатлар уюштириш каби қатор қизиқарли тадбирларни ўтказишда экосанчилар ташаббускор бўлишади.

«Экосан»нинг асосий вазифалари фақатгина тарбия ва тарғиботчилик ишлари эмас, албатта. Аҳамияти жиҳатидан ундан кам бўлмаган экологиядаги бузилган мувозанатни тиклашдек ишларда фаол иштирок этиб, жамоатчилик эътиборини экология муаммоларини ҳал этишга қаратишдир. Ҳозирда Орол билан боғлиқ бутун бошли муаммоларни жаҳон олимлари ўрганиб чиқмоқдалар. «Экосан» жамғармаси ташаббуси билан Оролга бир неча халқаро экспедициялар, Орол атрофидаги экологик қийин шароитда яшаётган аҳоли учун хайрия ёрдамлари уюштирилди. Мана шундай тадбирларни амалга ошириш кейин ҳам давом эттирилади.

Ҳар бир туманда, шаҳарда атроф-муҳитни ифлослантираётган, сув ва ҳавони заҳарлаётган манбаларни аниқлаш, тегишли ташкилотларга ана шу манбаларни бартараф этишда амалий ёрдам бериш «Экосан» аъзосининг вазифасидир. Бутун республикада ишлаб чиқаришнинг экологик тоза усули жорий этилишига эришсак, халқ саломатлиги йўлидаги ишларда муваффақиятларга эришган бўламиз.

Эсонмурот АННАЕВ,
«Экосан» жамғармаси Шайхонтоҳур тумани бўлимининг директори.

Маҳалладаги юмушлар

БОҒ БЎЛДИ

Шаҳримизни ободонлаштириш мақсадида ҳар йили икки марта кўкаламзорлаштириш ойлиги ўтказилади. Собир Раҳимов туманидаги «Иттифоқ» маҳалла аҳли ҳам бу хайрли ишдан четда қолаётганлари йўқ.

Маҳалла фаолларидан Турсунхўжа Эргашев 11-мактабга кираверишдаги бир асрдан буён майит қўйилмаган 80—90 сотих келадиган мозорни ободбоғ қилиш таклифи билан чиқди, буни ҳамма маъқуллади. Бу ишга бош бўлишга Мираъзам Мирвалиев рози бўлди.

Маҳалладаги кекса отахонларнинг маслаҳати, йўлйўриқлари билан иш бошланди.

Ҳаш-паш дегунча, паст-баландликлар текисланди. Туман халқ ноиби, фабрика директори Файзуллахожи Маннопов мозор атрофини узунлиги 400, эни 1,25 метр келадиган сим тўр билан ўратиб, экиш учун бир қанча мевали кўчат келтириб берди. Маҳалла қўмитасининг раиси Мирсолиҳ Мирзараҳимов, унинг котиби Ҳусниддин Нуриддинов ёрдамида боғчага сув келтирилди.

Шунга ҳам тўрт йил бўлди. Ўша йили экилган гилос, олча, ўрик, шафтоли, беҳи, анор каби мевалар ҳосил бера бошлади. Мираъзам асли деҳқон-соҳибкор боласи эмасми, дарахтлар орасига оиласи учун керак бўладиган — укроп, кашнич, эртанги ва кечки картошка, ошқовоқ, бодринг, помидор, ловия, карам, кунгабоқар каби экинларни экди. Маҳалла аҳли бундан жуда хурсанд бўлди. Чунки бир неча йиллаб ахлатхона бўлиб ётган жой бугун боғ бўлди.

Фахриддин НУРИДДИНОВ,
меҳнат фахрийси.

Дил тубидан

БЕЛНИ МАҲКАМ БОҒЛАБ

ЎЗБЕКИСТОНИМИЗ тупроғи, унинг меҳри, ҳарорати шу қадар улуғки, ундан оёқ узиб, ўзга юртларга кетган нафақат биргина одам, ҳатто унинг авлодлари ҳам бир умр соғинчда яшайди.

Шундай муқаддас ўлкамиз бор экан, наҳотки, уни боғу бўстонга айлантиришнинг иложи йўқ?! Ҳар қадамда улкан ўрмонларга хос дарахтлар атрофни тутиб турибди. Булғория, Венгрия ва бошқа қўшни мамлакатларнинг марказий ва турли туман кўчаларида ҳозирги кунда бизда мавжуд бўлган, азалдан ўзимизда униб-ўсган ёнғоқ, нок, жийда каби мевали дарахтлар барқ уриб ўсяпти. Бу дарахтлар юз ва ундан кўп йиллар умр кўради. Олма-ўрикларнинг айрим навлари узоқ яшайди. Ҳам меваси, ҳам сояси, ҳам барги, ҳам тана шохлари билан халқимизга ниҳоятда зарур ва фойдали бўлган мана шундай мевали дарахтларни тезроқ ўтқазиб, уни парваришлашга киришсак, иқтисодиётимизга самарали фойдаси тегар эди.

Ҳар бир мактаб, боғча, билим юрти, институт, хўжалик, ташкилот, корхона, бирлашма, завод, фабрика ўзларининг ишчи ва маблағи ҳисобига секин-асталик билан атрофидаги майдонларга, кўча бўйларига мевали дарахтларни ўтқазиб, парваришлаб борсалар, нақадар савобли иш бўларди. Қариган ҳавога жуда оз бўлса ҳам заҳарли моддалар тарқатаётган, тўрт фасл кўчаларни ҳазонга тўлдираётган дарахтларни эҳтиёткорлик билан кесиб ташланса дуруст бўларди.

Ҳозир ўлкамиз айни яшиллликка бурканаётган ой. Хайрли иш учун, шаҳримизни боғ шаҳарга айлантириш учун белингизни маҳкам боғлаб, ҳадисда айтилганидек «Кўчат экинг, боғ қилинг, меҳр билан парваришланг».

Манзура МАМАСОЛИЕВА.

Билиб қўйган яхши

ШИРАСИДАН БЎЁҚ ОЛИНАДИ

ЎСИМЛИКЛАР оламида пиёзгулдошлар оиласи бор. Унга бойчечак, лола каби гул, пиёз каби ўсимликлар киради. Одатда бу ўсимликлар гўзаллиги, нафислиги билан ажралиб туради. Бироқ шу оилага мансуб баъзи бир ўсимликлар улканлиги жиҳатидан кишини ҳайратда қолдиради. Булар дарахтсимон ўсимликлардир. Австралиянинг саванналарида кўп учрайдиган бу ўсимликлар аслида ўт бўлиб, таналари дарахтларникига ўхшаш йўғон ва баланд. Шуниси қизиқки, уларнинг таналарида шохшабба бўлмайди. Фақатгина энг учида бир тутам ингичка майин барглари бор, холос. Уларнинг тана тузилиши ва баргларининг ўрнашиши ғайритабиийлиги билан ўсимликшунос олимларни қизиқтириб қолди. Маълум бўлишича, бу ўсимлик гуллаш даврига келганда майин барглар ўрнида узун гулбарглар ва гуллар пайдо бўлар экан. Уларнинг остидаги барглари эса худди таралган сочларни эслатади. Олимларнинг қизиқишини оширган фақат бугина эмас. Шунингдек, бу ўтнинг танаси қирқилганда, ундан шира ажралади. Бу ширадан бўёқ ва лак ишлаб чиқаришда фойдаланиш мумкинлиги аниқланган. Ҳозирда Австралия аҳолиси учун ишлаб чиқариладиган лаклар ва бўёқлар учун хом ашёнинг бир қисми мана шу ўсимликлардан олинади.

Назира ҚУРБОН қизи тайёрлади.

Ҳайвонот боғи нафақат болажонларнинг, балки катталарнинг ҳам севимли масканларидан бири ҳисобланади. Бу жойга ҳар куни минглаб одамлар ташриф буюриб, дунёнинг турли бурчакларидан келтирилган ҳайвонот ҳамда ўсимликлар олами билан танишадилар.

Ҳайвонот оламида

ҚУЛОН ҚАНАҚА ЖОНЗОТ

Маълумки, ҳайвонот боғининг ўзи бир неча боғчалардан иборат бўлиб, ҳайвонлар муҳити, яшаш тарзи, феъл-атворига қараб тартиб билан жойлаштирилган. Йиртқич ҳайвонлар алоҳида бўлса, тропик ўрмонларда яшовчилар алоҳида жойда сақланади. Бу ерда Ҳиндистон филидан тортиб, Африка маймуни, Малайзия силовсини, Сибирь буғуси, Осиё тоғ эчкиси ва бошқа жуда кўп ҳайвонларни учратиш мумкин. Ана шуларнинг ичида кўпчиликнинг эътиборини тортадиган бир жонзот бор. Унинг номи қулон бўлиб, ҳайвонот боғига Афғонистондан келтирилган.

Қулоннинг ажабланарли томони унинг ғайриодатийлигидадир. Уни кўрган одам нима эканлигини билмайди. Ташқи кўринишидан бу ҳайвон отга ҳам, эшакка ҳам ўхшамайди. Баъзи манбаларда у Осиё ёввойи эшаги деб аталган. Қандай аталишидан қатъи назар манбалар бўйича бу ҳайвон ўзига хос биологик белгилари билан ажралиб турар экан. Ҳатто унинг баъзи ғалати қилиқларини кузатган киши тан бермай қолмайди.

Ташқи кўринишидан қулоннинг оёқлари узун, калласи катта, қулоқлари от қулоғидан бироз калта. У кўпроқ Туркманистон, Эрон, Афғонистон ерларида учрайди. Қулонлар тўда бўлиб яшайди. Тўдада эса ҳамиша маълум тартиб ҳукмрон бўлади. Қулонлар жуда сезгир бўладики, об-ҳаво ўзгаришини 10—12 соат, қорли бўронни эса бир кун олдин сезиб, ўз хавфсизликларини кўради.

Бироқ хавф пайдо бўлгудай бўлса, бутун тўда бирданига кўтарилади. Бундай пайтларда улар соатига 64 километр, баъзан текисликда 68—72 километр тезликда чопиши мумкин. Шуниси қизиқки, туғилганига етти-ўн кун бўлган қулончалар ҳам онаси билан тенг чопади. Бундай тезкорлик ҳали бирорта сут эмизувчи ҳайвонда учрамаган. Уларни овчи от билан қувлаб етолмаган. Тез чопиш билан бирга яшин тезликда тўхтайди, сувда жуда яхши сузади. Катта, тезоқар, кенг дарёлардан ҳам осонгина сузиб ўтади. Бундан ташқари қулонларнинг эшитиш ва кўриш аъзолари ҳам жуда ривожланган. Унга 150—200 метр ердан сездирмасдан яқинлашиб бўлмайди. 30—60 метр оралиқдаги беркиниб турган одамнинг «ҳидини» ва расмга тушираётганда фотоаппаратнинг шиқиллашини шу заҳотиёқ сезади. Қулонлар жайронлар билан иноқ яшайди, қўй ва итларни ёқтирмайди.

Улар айрим ишларни ҳам бажаришга ўрганади. Масалан, Борса-келмас оролида узоқ яшаган Тюлпан лақабли қулон уй эшигига осиғлиқ қулфни олишни билган. У кўпинча отларга ташланиб, агар таёқ билан ҳайдалса, тишлари билан жабрланувчининг қўлидаги таёқни тортиб олган.

Қулонлар асосан шўра ва шувоқлар билан озиқланади. Улар очликка жуда чидамсиз бўлиб, овқат етишмаганидан нобуд ҳам бўлади.

Ҳозирги пайтда ҳайвонот боғида қулонлар жуда оз миқдорда қолган.

Назира СОДИҚОВА.

УЗ-ДЭУ ЭЛЕКТРОНИКС

"Уз-ДЭУ электроникс" қўшма корхонаси маҳсулотларининг 1994 йил апрель ойидаги савдоси ҳажми 1.286 000 долларни ташкил этди. Худди шу давр мобайнидаги четга маҳсулот чиқариш ҳажми эса 925 000 долларга етди.

Жаҳон сифат стандартлари даражасидаги мураккаб маиший техникани ялпи ишлаб чиқариш бўйича "Уз-ДЭУ электроникс" республикамизда етакчи мавқени эгаллаб турибди.

Бу Ўзбекистон Республикаси билан Жанубий Курия давлатлари ўртасидаги маҳсулдор, ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва тобора мустаҳкамланиб бораётган иқтисодий алоқалар натижасидир.

Қўшма корхонада меҳнат қилаётган байналмилал жамоанинг ютуқлари Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Республика ҳукуматининг чуқур ўйланган ва узоқ келажакни кўзлаб олиб бораётган ижтимоий йўналтирилган иқтисодиётни ривожлантириш сиёсатининг ҳаётдаги амалий тимсолидир.

Биз Республика ҳукуматига ва шахсан Президент жаноби олийлари Ислом Абдуганиевич Каримовга бизнинг барча ташаббусларимизни қўллаб-қувватлаганликлари ва кўрсатган ёрдамлари учун самимий миннатдорчилик изҳор этамиз.

" Уз-ДЭУ электроникс" қўшма корхонаси жамоаси ана шу юксак ишонч -эътиборни оқлаб, ҳар иккала мамлакат равнақи йўлида ишлаб чиқаришда янада юқори кўрсаткичларга эришиш учун барча имкониятларни ишга солади.

"Уз-ДЭУ электроникс"
Ўзбекистон-Жанубий
Курия қўшма корхонаси
Бош директори
КЮНГ ЧО

Бош директор
ўринбосари
ФОЗИЛБЕКОВ Х. И.

УЗ-ДЭУ ЭЛЕКТРОНИКС

Фан уфқлари

ЕР ҚАЪРИГА ОЧИЛГАН ДЕРАЗА

Ер куррасида инсон пайдо бўлибдики, у доимо вулқонлар сирини очишга интилиб келган. Одамзотнинг вулқонлар билан бўлган ўзаро муносабати дунё миқёсидаги масалага айланиб бормоқда. Унга ҳозирги кунда космик, геологик, биоген ва антропоген ва Ер юзини ўзгартирувчи турли жараёнлар мажмуаси деб қаралмоқда. Шу боисдан бўлса керак ҳозирги кунда ер қобиғи, ҳаво қатлами, дунё уммони ва ҳаётнинг дастлабки нишоналари вулқонлар туфайли пайдо бўлган деган қарашлар ҳам мавжуд.

Марс сайёрасида кузатилган баҳайбат вулқонлар Ердаги уммонларнинг рифт зоналаридан отилиб чиқаётган катта вулқонлар каби киши тафаккурини ҳайратда қолдирмоқда. Маълумки, Ер типидаги сайёралар — Ой, Меркурий, Венера ва Марсларнинг тараққиётида вулканизм асосий омиллардан бири бўлган. Чунки Ер типидаги сайёралар умумий бир қонун ва жараён билан тараққий этган. Ана шу жараёнлардан бири сайёраларда ўқтин-ўқтин пайдо бўладиган магматик фаолликдир. Шунинг учун ҳам сайёралар эволюцияси улар қаъридан ташқари кўтариладиган магманинг ҳаракати билан чамбарчас боғлиқ.

Маълумки, вулқонлар ҳаракати асосан икки босқичда намоён бўлади. Биринчи босқичда отилаётган вулқонлардан қаттиқ жисмлар — лава ва қумлар ажралиб чиқса, иккинчи босқичда вулқон сўниши олдидан ва ундан сўнг фумороль газлар — сув буғлари, фаол ва инерт газлар, галоидлар, ҳар турли ишқорий (натрий, калий) ва ер металлари (кальций ва магний), кремнезем темир гуруҳидаги металлар, фосфатлар, нитратлар ҳамда бошқа камёб металлар ва уларнинг бирикмалари ажралиб чиқади. Ер қаъридан чиқиб келган бу кимёвий элементлар ва уларнинг бирикмалари ер сатҳида турғун бўлмай, шу ондаёқ ўзига хос турли ўзгаришларга дучор бўладилар. Натижада очиқ ва кенг табиат бўйлаб «саёҳат» қилиб, турли фойдали қазилмаларни пайдо қиладилар.

Бу саёҳат албатта ер сатҳидаги тирик мавжудотлар билан мулоқотда бўлади ва бир бутун циклни ташкил этади. Ана шу ташқи жараёнларда органик дунёнинг ҳаётий ҳосиласи ҳисобланган карбонат гази, кислород, органик кислоталар, гумус тоғ жинсларини емиради, нуратади, янгидан-янги кимёвий бирикмалар темир, марганец, уран, ванадий, германий рудалари ва турли гиллар ҳосил қилади. Ўсимлик ва ҳайвонлар танасидан кўмир, нефть ва газ, фосфоритлар, оҳактошлар, диатомитлар ҳосил бўлади. Шундай қилиб ер қаъридан чиққан моддаларнинг геокимёвий қайта ишланишида вулқонлар ва тирик мавжудотлар ҳам катта роль ўйнар экан. Демак, табиатдаги элементларнинг саёҳат — айланиш даврасида вулқонлар асосий озиқ ҳисобланса, тирик мавжудотлар уларни ташиб юрувчи транспортдирлар.

Биосферада вулқонлар ноорганик экологик ёки ўзига хос яшаш шароитини яратувчи омиллардан биридир. Албатта экологик тизимлар, яъни ҳаётий тирик организмлар ҳаракатдаги вулқонлардан кўра сўнган вулқонларни севадилар. Бунинг асосий сабаби ҳаракатдаги вулқонлар атрофида физикавий, кимёвий ҳамда умумий муҳит даҳшатли даражада ўзгарган бўлади. Бундан ташқари вулқонлар атрофида ҳаёт қўққисдан қирилиб кетиши ва улар ўрнида янгилари пайдо бўлиши мумкин. Гоҳо сўнган вулқонлар атрофида алюминийлар, рухли ва кальцийли ўсимликлар барқ уриб ўсиб бошқалари эса бутунлай қирилиб битади. Бу ҳодисаларга тиббий биологик жиҳатдан қаралса, вулқонлар атрофида ўсимлик, ҳайвон ва одамларнинг бўқоқ, кобальтоз, анемик касалликларига дучор бўлиш ҳолатлари ҳам учраб туришини кузатиш мумкин. Бунга қарши ўлароқ гоҳо вулқонлар атрофида ўзига хос ҳаётий-вулқоний шароитлар ҳам ҳосил бўлади ва бу шароитларга мослашган турлар катта ҳажмга эга бўладилар.

Юқорида зикр этилган маълумотлардан сўнг вулқонлар иқлим шароитларига қандай таъсир қилиши мумкин деган саволнинг туғилиши табиийдир. Аввало шуни айтиш мумкинки, вулқондан отилиб чиққан куллар қуёш радиациясининг ер сатҳига ўтишини қийинлаштиради, иқлимни совуқлаштиради деб Б. Франклин томонидан бундан 200 йил олдин айтилган фикр ҳанузгача муҳокама қилинмоқда. Бундан ташқари ана шу вулқон фаоллиги даврида ер юзида катта ҳажмдаги қитъа музликлари ҳам пайдо бўлиши мумкин, деган фикрлар ҳам мавжуд. Яқинда бу қараш жиддий далилларга ҳам эга бўлди. Тўртламчи даврда юз берган фаол вулқон цикллари ўша даврда пайдо бўлган қитъа музлик даврларига мос бўлиб чиқди. Лекин бу мисол ҳали қитъа музликларини ҳосил бўлиш масаласини узил-кесил ҳал этган эмас. Чунки XX асрда вулқонлар борлиги ёки йўқлигига қарамай ер юзи ҳарорати, ўз қонунияти билан яшамоқда. Аксинча бу масалада табиатдаги инсонлар фаолияти нисбатан катта роль ўйнамоқда, холос.

Вулқонлар ва атроф-муҳит ҳамда уларнинг маҳсулотидан инсонлар эҳтиёжи учун фойдаланиш масаласига тўхталиб, қуйидагиларни айтиш мумкин. Маълумки, вулқонлар ер қаъридан турли элементлар қатори жуда кўп миқдорда иссиқлик, бинобарин, қувват олиб чиқади. Улардан халқ хўжалигида ҳар тарафлама фойдаланиш катта аҳамият касб этмоқда. Айниқса бу ҳол кўмир, газ ва нефть конлари кам бўлган давлатлар учун беқиёс аҳамиятга моликдир. Вулқонларнинг табиий қувватидан фойдаланиш ҳозирги замон атом қувватидан фойдаланиш билан тенглашиб бормоқда. Бу ўз навбатида шу ишларга бағишланган улкан назарий ва масштабли тажрибалар олиб боришни тақозо этмоқда. Олимлар бу соҳада арзигулик тажрибага эга бўлган ҳолда Камчатка вулқонларининг иссиқлик қувватидан фойдаланиб, электр станциялари ва иссиқхона хўжаликларини қурдилар.

Вулқонларнинг «моддасидан» фойдаланиш соҳасида гапириб яна шуни таъкидлаш мумкинки, уммонлар турли-туман минерал хом ашёларга битмас-туганмас хазинадир. Уммонлардаги бу хазина сув усти ва ости вулқонларининг маҳсулоти эканлиги кейинги йилларда ҳеч кимда шубҳа қолдирмаётир. Бундан ташқари вулқонлар ҳаракат қилиб сўнган атроф ерлар вулқонлар ҳосиласи туфайли жуда ҳам серҳосил бўлади. Шунинг учун бўлса керак вулқонлар ҳаракатга келиб неча-неча шаҳар ва қишлоқларни вайрон қилишига қарамай улар сўнган жойларга инсонлар яна кўчиб борадилар, ҳаёт ўчоғини қайта қурадилар. Шу боисдан ҳозирги кунда бутун дунёда, айниқса вулқонлар кўп тарқалган жойларда улар ҳаракатини олдиндан айтиб беришга катта аҳамият берилмоқда.

Аниқлашларга кўра вулқонлар ҳаракатининг дастлабки даракчиси у ерларда содир бўладиган зилзиланинг сурункасига қайтаданиши экан. Олимларнинг бу соҳадаги илмий-тадқиқот ишлари 1975 йили ҳаракатга келган асрнинг буюк — Толбачинск вулқонини олдиндан башорат қилиш бўлди. Ҳозирда бу ишлар яна ҳам юксак поғоналарда давом эттирилмоқда. Вулқон — ер қаърига очилган дераза бўлганлиги учун ҳам уни текшириш масалан бутун дунё миқёсидаги масалага айланиб бормоқда.

Мирмажид ЗОКИРОВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган геолог, геология-минералогия фанлари доктори.

Болаларга халқ амалий санъатини ўргатиш халқимизда азалдан одат тусига кирган. Бу борада республика болалар бадиий ижод марказининг ҳайкалтарошлик тўгараги раҳбари Адҳам Саидхўжаев самарали ишларни амалга оширмоқда.

Козим Ўлмасов олган сурат.

САЛОМАТЛИКНИНГ ЁШ ДЎСТЛАРИ

ПОЙТАХТИМИЗДАГИ «Меҳржон» маданият ва истироҳат боғида Тошкент шаҳар Қизил Ярим ой жамиятининг «Саломатликнинг ёш дўстлари» мавзусида слёти бўлиб ўтди. «Қадр-қиммат — болаларга» шиори остида байрамона руҳда бўлиб ўтган слётни шаҳар Қизил Ярим ой жамиятининг раиси Умида Муҳамедова кириш сўзи билан очди.

Пойтахтимиздаги туман умумтаълим мактабларининг санитария-постчилари ўртасидаги беллашув ғолиблари иштирок этган бу слётда Ҳамза туманидаги 231-ўрта мактаб санитария-постчилари 1-ўринни эгаллашди. Чилонзор туманидаги 128-ўрта мактаб санитария постчилари иккинчи, Юнусобод туманидаги 5-ўрта мактаб санитария постчилари эса учинчи ўринни олишди. Ғолибларга Ёшлар Иттифоқи шаҳар ташкилотининг эсдалик совғалари, шаҳар халқ таълими бош бошқармасининг фахрий ёрлиқлари топширилди, барча иштирокчиларга эса бадиий китоблар тақдим этилди.

Тадбирда Давлат автомобиль назорати хизмати ходимлари, туман халқ таълими бўлими, шаҳар соғлиқни сақлаш бош бошқармаси, фуқаро мудофааси, республика Қизил Ярим ой жамияти марказий қўмитаси вакиллари қатнашди. Ушбу тадбирни ўтказишга шаҳар ҳисоблаш бошқармаси, «Чанг. Байжон» — Ўзбекистон — Хитой қўшма корхонаси, Ёшлар Иттифоқи Тошкент шаҳар ташкилоти, Қизил Ярим ой жамиятига қарашли «Қалдирғоч» кичик ишлаб чиқариш корхонаси ҳомийлик қилишди.

Гулчеҳра АЛИМОВА.

Табобат оламида

МАЛҲАМ БЎЛАДИГАН ТИКАНЛИ БУТА

ЗИРКНИНГ 12 тури маълум. Шулардан табобатда кенг қўлланиладигани қора зирк. Бўйи 3 метргача етадиган, тиканли сершох бута. Ўсимлик май—июнда гуллаб, август ойигача пишиб етилади. Қора зирк қадимдан халқ табобатида қўллаб келинади. Чунончи, улуғ аллома Абу Али ибн Сино бу ҳақда шундай ёзган: «Бу қора зирк меваси кучлироқ бўлади. Учинчи даража охирида совуқ ва қуруқ. Сафрони енгиб қаттиқ ҳайдайди. Уни қўйиб боғланса, иссиқ шишларда фойда қилади. Меъда ва жигарни кучли қилади, чанқовни қаттиқ қондиради... Ичакнинг тирналишида фойда беради».

Қора зирк меваси таркибида 5 фоиз қанд, 7 фоиз кислоталар (олма, лимон), дармондори ва бошқа моддалар мавжуд. Баргида Е дармондориси, эфир мойи, илдизида берберин алкалоидини сақлайди. Берберин моддаси таблетка ҳолида саноатда ишлаб чиқарилади. Бу дори жигар ва ўт (сафро) шамоллаганида ўт ҳайдовчи сифатида малҳамдир. Шунингдек, сурункали гепатит, гепатохолецистит, холецистит, ўт-тош касаллигида тавсия этилади. Баргидан тайёрланган қайнатма ва дамлама қон тўхтатувчи омил сифатида ишлатилади. Тажрибаларда аниқланишича, қора зиркдан тайёрланган спиртдаги тиндирма қон тўхтатиши билан биргаликда юрак иши фаолиятини яхшилайди, қон босимини туширади. Буни 20—30 томчидан 3 маҳал, 3 ҳафта мобайнида ичилади. Илдизи ва пўстлоғида ҳароратни туширувчи, тинчлантирувчи ва микробларга қарши кураш хусусияти бор. Илдиз ва пўстлоғи милк шамоллаганида чайиш учун, баъзан тери хасталиги (экзема)да қўлланилади.

Меваси иштаҳани очади, чанқовни босади, шираси енгил сурги дори сифатида наф беради. Зирк шароби бош оғриганида, қабзиятда, иштаҳа йўқолганида эм бўлади. Мевасидан мураббо, кисель, компот тайёрланади.

Қора зирк илдизи, новдаси, гули, меваси шамоллаганда, сил хасталигида, бод ва бошқа бўғин оғриқларида, камқонликда яхши наф келтиради. Турли чиркин яраларга, тери куйганда ҳам шифодир. Муҳаммад Ҳусайн Шерозийнинг ёзишича, қора зирк жигарни мустаҳкамлайди, бавосил ва заҳарларга қарши восита сифатида ишлатилади.

Қора зирк билан асал аралашмаси сувчечакда, жигар тиқилмаларини очишда, ич кетиш хасталикларида қўлланилади.

Мирзамир МИРЗАШАРИПОВ, доришунос.

Шатранж ажойиботлари

АЖОЙИБ МАСЛАҲАТ

Таниқли гроссмейстерлардан бири жаҳон чемпиони Михаил Талдан:

— Миша, бугун мен телевизорда чиқаман. Томошабинларга нима десам экан-а? — деб сўрабди.

— Эртага мен радиода сўзлайман. Яхшиси, халқ мени эшитсин, — дея жавоб қайтарибди Таль.

РОБЕРТНИНГ «КАСАЛИ»

Шахмат бўйича жаҳон чемпиони, машҳур спортчи Роберт Фишернинг бир вақтлар костюм йиғиш «касал»ига мубтало бўлганини кўпчилик эшитмаган бўлса керак. Унинг бу «касали», кўрган одамларнинг айтишларига қараганда 1960 йили Буэнос-Айресдаги турнирда бошланганга ўхшайди. У вақтда Бобби ёш ўсмир бўлгани сабабли костюм киймаган. Бироқ уни хушбичимлиги билан ажралиб турадиган ва ҳар куни ҳар хил костюм кийиб юрадиган гроссмейстер М. Найдорф ўзига жалб қилиб қолди. Бир куни Роберт:

— Костюмингиз нечта? — деб аргентиналик гроссмейстердан сўради.

— 150 та!

Шундан кейин одамлар Робертнинг кийим тикувчилар олдига тез-тез қатнаб туришининг гувоҳи бўлиша бошлади. Йиллар ўтди. Навбатдаги турнирларнинг бирида Фишер ўзини кўрсатмоқчи бўлиб Найдорфга:

— Мен сизнинг рекордингиздан ўтиб кетдим. Ҳозир менинг 187 костюмим бор, — деди.

— Қойил, табриклайман! Бироқ иқрор бўлишим керак: ўша даврда менинг атиги 27 костюмим бор эди, — деди Мигель кесатиқ кулгу билан.

СИГАРЕТАНИНГ «ФОЙДАСИ»

Вилгельм Стейниц билан Эммануэль Ласкер ўртасидаги жаҳон биринчилиги беллашуви ўтаётган кунларда Ласкернинг ихлосмандларидан бири унга бир қути сигара совға қилибди.

Ласкер ғалабаси билан тугаган ушбу ўйиндан сўнг, ўша ихлосманди уни ғалаба билан табриклаётиб, илиқ сўз эшитарминканман деган умидда:

— Ғалабага эришишингизда менинг совға қилган сигаретимнинг фойдаси теккан бўлса керак-а? — дебди.

— Ҳа, фойдаси тегди, — дебди Ласкер. — Яхши ўйлабсиз!

— Демак, сигаретимнинг фойдаси тегибди? — хурсанд бўлиб яна қайтарибди ихлосманди.

— Фойдасини билолмадим, — вазминлик билан жавоб берибди Ласкер. — Мен уни Стейницга совға қилган эдим.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ тайёрлаган.

«02» хабар беради

ЖИНОЯТ ЖАЗОСИЗ ҚОЛМАЙДИ

● 9 май куни соат 19 ларда Тошкент трактор заводи бекатида уч номаълум кимса трамвай кутиб турган ёш аёлга тегажоғлиқ қила бошладилар. Бунинг гувоҳи бўлган Тошкент олий милиция мактабининг тингловчиси, милиция сержанти Рустамов безориларга қиз болага тегишишни бас этишларини талаб қилиб ёнидаги милиция гувоҳномасини кўрсатади. Аммо маст ҳолда бўлган безорилардан бири милиция ходимига пичоқ билан ташланди. Самбо усулини қўллаган милиционер пичоқни ушлаб қолишга улгурди. Милиционер қўлларидаги қонни кўрган жиноятчилар бир зум ўтмай кўздан ғойиб бўлдилар. Мирзо Улуғбек тумани ички ишлар бошқармаси ходимларининг кўрган чора-тадбирлари натижасида «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасининг 1972 ва 1970 йилда туғилган ишчилари ва қишлоқ хўжалик техникуми 4-курс талабаси ушланди. Пичоқ ашёвий далил сифатида жиноятчилардан тортиб олинди.

● 9 май куни соат 16 дан 30 дақиқа ўтганида Олой бозорида номаълум кимса фуқаро Ҳакимовнинг чўнтагидан 190 АҚШ долларини ўғирлаб олиб энди жуфтакни ростламоқчи бўлганида буни пул эгаси сезиб қолади. Вазиятнинг қалтислигини сезган ўғри қўлидаги ўткир пискани Ҳакимовнинг бўйин қисмига тортиб юборади. Ҳакимов тезда тиббий ёрдам кўрсатиш учун 2-шаҳар касалхонасига олиб борилди. Юнусобод тумани ички ишлар бошқармаси ходимлари Абдуқодиров, Эгамбердиев ва Тоғаевларнинг саъй-ҳаракатлари туфайли қароқчи қўлга олинди. Дастлабки тергов маълумотларига қараганда у ишининг тайини йўқ, 1975 йилда туғилган Д. Қ. экан. Пул ва писка ашёвий далил сифатида олинди.

● 10 май куни соат 16 ларда Олой бозорида номаълум кимса фуқаро Файзулинанинг ҳамёнидан 59 минг сўм-купон пулини ўғирлагани ҳақида Юнусобод тумани ички ишлар бошқармасига хабар берилди. Туман ички ишлар хизмати ходимлари Вапоев ва Қўзиевларнинг изланишлари натижасида 1978 йилда туғилган бурятниялик С. қўлга олиниб, ўғирланган пул ўз эгасига қайтарилди.

● 11 май куни шаҳримизнинг Мирobod ва Яккасарой туманларида «Кенг қамровли» деб номланувчи тадбир ўтказилди. Ушбу ўтказилган тадбир натижасида 55 фуқарога нисбатан паспорт қоидасига риоя қилмаганлиги учун маъмурий ҳужжатлар тузилди. Енгил ҳаёт кечирувчи 21 аёл тери-таносил касалликлар диспансерига текшириш учун юборилди. Уйини ишратхонага айлантирган бир фуқарога нисбатан жиноят иши қўзғатилди. 41 та ҳеч қаерда ишламаётган собиқ Иттифоқ республикаларидан келган дайдилар аниқланиб улар қабул-тарқатув пунктига жойлаштирилдилар. 31 та майда безорига нисбатан маъмурий далолатнома ёзилди. Ов милтиғини сақлашдаги йўл қўйилган эҳтиётсизлик чоралари учун бир ов милтиғи олиб қўйилди. 4 ҳайдовчи автоуловларни маст ҳолда бошқараётганлиги сабабли, 3 та чет эл фуқаросига нисбатан улар ўзлари учун белгиланган қонун-қоидани бузганлиги учун маъмурий далолатномалар тузилди.

● 12 май куни Мирзо Улуғбек туманининг Ново-Москва кўчасида шахси аниқланмаган ҳайдовчи номаълум автоулов билан кўчанинг қатнов қисмини кесиб ўтаётган ёши 55—60 лар атрофида бўлган номаълум фуқарони уриб юборди. Натижада оғир тан жароҳати олган фуқаро 15-шаҳар касалхонасида тез тиббий ёрдам кўрсатилишига қарамай оламдан кўз юмди.

● 14 май куни соат 11 дан 25 дақиқа ўтганида Шайхонтоҳур тумани Марказ—26 мавзесининг 45-уйи олдида милиция хизматчилари Исроилов ва Нурматовлар томонидан 1965 йилда туғилган Фарғона вилоятининг Фарғона туманидаги Чимён жамоа хўжалиги аъзоси Д. А. 2 килограмм, 575 грамм миқдордаги марихуана гиёвандлик моддаси билан қўлга олинди. Дастлабки маълумотларга қараганда у «оқ ажал»ни Тошкентга сотиш учун олиб келган экан.

Тошкент шаҳар Ички ишлар бош бошқармасининг матбуот хизмати.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!
АГАР СИЗ БИЗНЕС БИЛАН ҚИЗИҚСАНГИЗ,
АГАР НИЯТИНГИЗ ИШБИЛАРМОН БЎЛИШ
БЎЛСА ФУРСАТНИ ҚЎЛДАН БЕРМАНГ!
БИЗ СИЗНИ КУТАМИЗ!

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР БИЛИМГОҲИ
қошидаги
«КОРЧАЛОН» ЎҚУВ-ИЛМИЙ МАРКАЗИ
«ЁШ ИШБИЛАРМОНЛАР МАКТАБИ»НИНГ
3, 2 ва 1 йиллик бўлимларига 9, 10 ва 11-синф
ўқувчиларини
ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мактабни тугатиб чиққанларга белгиланган шаклда шаҳодатнома берилади.

МАШҒУЛОТЛАР ҳафтасига 1 ва 2 марта 4 соатдан (16.00 дан) сентябрдан июнь ойига қадар давом этади.

ЎҚИШ ҲАҚИ — ойига тахминан 50.000 сўм-купон.

Ўқиш ҳақи ҳар 3 ойда нақд ё счёт орқали тўлаб турилади.

Ўқишга кирмоқчи бўлганлар пулли суҳбат ва тестлардан ўтишлари керак бўлади.

ХОҲЛОВЧИЛАР 4 ИЮНГАЧА РЎЙХАТГА ОЛИНАДИЛАР

Манзилгоҳимиз: Тошкент шаҳри, «М. Горький» метро бекати, Буюк Ипак йўли (собиқ «Луначарское шоссе») кўчаси, 71-уй, 429-хона, «Корчалон» ўқув-илмий маркази, «Ёш ишбилармонлар мактаби».
Телефонлар: 68-83-52, 67-94-15.

«ХОН» ФИРМАСИ

МЕТАЛЛ КЕСАДИГАН АСБОБЛАР:
полотно пичоқ,
токарлик тиғлари,
фрезаларни
СОТАДИ

Ҳақ тўлаш усули турлича.

АСБОБЛАРНИ ЕТКАЗИБ БЕРИШ КАФОЛАТЛАНАДИ.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, «Ғалабанинг 40 йиллиги» даҳаси, 2/29.
Телефонлар: 97-85-73, 97-63-87.

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ
АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА
ЎЗБЕК ОПЕРА САНЪАТИНИНГ
ҲАФТАЛИГИ

3 июнь соат 18.00 да — ДИЛОРОМ.
4 июнь соат 17.00 да — МАЛИКАИ АЙЁР.
5 июнь соат 17.00 да — УМАР ҲАЙЁМ.
7 июнь соат 18.00 да — АЛИШЕР НАВОИЙ.
8 июнь соат 18.00 да — ЗЕБУННИСО.
Чипталар сотилмоқда.

Касса соат 10 дан 18.00 гача очиқ.
Телефонлар: 33-90-81, 33-33-22.

ТАШКИЛОТ
ТОШКЕНТДАГИ ОМБОРДАН
қуйидаги ускуналарни сўм-купонларни
ўтказиш йўли билан
СОТАДИ

Ҳар дақиқада 750 дан 3000 гача айланувчи, 2,2 кВт дан 55 кВт гача бўлган, Япониянинг «ТОШИБА» фирмасида тайёрланган уч фазали, асинхрон ЭЛЕКТР двигателлари;

ЭЦВ—6 чуқур насослари;
2К6—20/30 консоль насослари;
ВР—8/2,2 компрессорлари.

эмаль, мис ва алюмин симларни СОТИБ ОЛАМИЗ.

Телефонлар: 45-75-67, 45-75-58.
Факс: 45-75-23.

«УМИД» АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ
ҚОШИДА
ТЎЙ ВА БОШҚА МАРОСИМЛАРДА
ФОЙДАЛАНИШ УЧУН
ҚУЙИДАГИ ЖИҲОЗЛАР БОР:

СТОЛЛАР,
СКАМЕЙКАЛАР,
ДАСТУРХОН, ҚЎЛ СОЧИҚЛАР ва ҳоказолар.

МАНЗИЛИНГИЗГА ЕТКАЗИБ БЕРИШ УЧУН АВТОМАШИНА ХИЗМАТИНГИЗГА ТАЙЁР.

Ижара нархи белгилаб қўйилган баҳо бўйича олинади.

Мурожаат учун манзилгоҳимиз: С. Раҳимов тумани, Қорасарой кўчаси, 282-«А» уй, 2-қават, 30-хона.
Телефон: 48-63-47.
«УМИД» АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ.

Тошкент шаҳар истиқболни белгилаш ва статистика бош бошқармаси жамоаси шу бошқарма бошлиғининг биринчи ўринбосари
Шавкат Ҳакимович ФАТТОҲОВнинг
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманидаги 115-мактаб жамоаси шу мактаб ўқитувчиси Раъно Асадуллаевага қизи
Барно АЪЗАМОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Й. Охунбобоев номли Республика тиббиёт билим юрти жамоаси Ўқув ишлари бўйича директор муовини Ғани Ғаффорович Тошхўжаевга опаси
Хонпошша ТУРСУНОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент Давлат Университети Этика ва эстетика кафедраси жамоаси шу кафедра ўқитувчиси Р. Собировага онаси
Раҳбархон УБАЙДУЛЛАЕВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент оқшоми

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича ~ 56-54-68, 32-56-66.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Нашр кўрсаткичи - 64690.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма Г—944. ● Босмага бериш вақти 11.30. ● Босмага берилди 11.30 1 2 3 4 5 6.